

פרשה ו'ראה

12

5/GENESIS

PARASHAS VAYEIRA

22 / 4-13

2

Artsroll Chumash

⁴ On the third day, Abraham raised his eyes and perceived the place from afar. ⁵ And Abraham said to his young men, "Stay here by yourselves with the donkey, while I and the lad will go yonder; we will worship and we will return to you."

6 And Abraham took the wood for the offering, and placed it on Isaac, his son. He took in his hand the fire and the knife, and the two of them went together. 7 Then Isaac spoke to Abraham his father and said, "Father — "

And he said, "Here I am, my son."

And he said, "Here are the fire and the wood, but where is the lamb for the offering?"

8 And Abraham said, "God will seek out for Himself the lamb for the offering, my son." And the two of them went together.

by its horns; so Abraham went and took the ram and offered it up as an offering instead of his son. ¹⁴ And Abraham called the name of that site "HASEM Yireh," as it is said this day, on the mountain HASEM will be seen.

~ 14. **יִרְאֵה ה'** — *HASHEM Yireh* [i.e., "*HASHEM will see*"]. The original name of the place was *Shalem*, the name given it by Shem, son of Noah — whom the Sages identify with Malchizedek, king of Jerusalem. After the *Akedah*, Abraham called it *Yireh*. In deference to both Shem and Abraham, God synthesized both names and called it *Yerushalaim* (*Midrash*).

100 DIMENSIONS IN CHUMASH

R' Bernstein

צט

במקרא

פרשת וירא

זיכרון

5

ויקרא אברהם שם המקום ההוא ד' יראה אשר יאמר
היום בהר ד' יראה.

In truth, the words that describe the renaming are themselves somewhat enigmatic. Let us ask:

- What, specifically, is Avraham saying that "Hashem will see"?
- Why does the sentence begin referring to Hashem "seeing" and then conclude with "being seen"?
- What day is being referred to by the words "this day"?
- How is all of this connected to the Akeidah?

א' יש לבאר דקרא למקום בשם ד' יראה, משום שרצה שיאמר לעתיד "היום בהר ד' יראה" ור"ל שמעשה העקדה הזה יחזק לדורות כאילו נעשה היום, ולכן קרא לו ד' יראה בעתיד, משום דלעולם יאמר בו "היום בהר ד' יראה" דבכל יום יראה ונתחשב מעשה זה כאילו היום נעשה בהר ד' יראה מעשה עקדה זו לפניך. והנה שמתפללין ברה"ש ועקרת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור וחותמין זוכר הברית ההקב"ה רואה זכות העקדה כאילו עכשיו נעשה ועי"ז כובש כעסו ומעביר חרונו ממגלגל רחמי על ישראל.

Atsoll

THE ELUCIDATED RASHI

14. **וְהָיָה שְׁמֵהּ יִרְאֵה** — AND AVRAHAM CALLED THE NAME OF THAT SITE "**HASHEM YIREH,**" THAT IT MAY BE SAID THIS DAY, ON THE MOUNTAIN HASHEM REVEALS HIMSELF.

The name **ראה** means literally, “May Hashem see.” What did Avraham pray that Hashem shall see? And what is the meaning of the rest of the verse, *“that it may be said this day, on the mountain Hashem reveals Himself?”* Rashi first provides the simple meaning of each part of the verse, and later will provide an Aggadic approach:

הַיְקָרָה — The simple meaning of [הַיְקָרָה] is the way Targum Onkelos renders it: פִּשְׁתוֹן בְּתַרְגּוּמוֹ
לְהַשְׁרֵתוֹ — May Hashem choose and “see” this place to be suitable for Him — וַיִּרְאֵהוּ לֹא אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה
— to rest His *Shechinah* in it and to have my descendants offer sacrifices
here.^[25]

□ אֲשֶׁר יֵאמָר הַיּוֹם — *THAT IT MAY BE SAID THIS DAY, ON THE MOUNTAIN HASHEM REVEALS HIMSELF*

עליו — That is, may Hashem choose and see this place to rest His Shechinah in it, so that in all the days of future generations, it will be said regarding [this site], בָּתָּר הָיָה הַקֹּדֶשׁ — "On this mountain, in the Beis HaMikdash, the Holy One, blessed is He, reveals Himself to His people."^[6]

□ היום — *THIS DAY.*

בָּמָוָה — This is an expression that means, “all future days.” — It is similar to the expression *to this day* that appears a number of times throughout the Torah,

which does not refer to the day the verse was said, but rather to all future days, שָׁל הַיּוֹמוֹת הָהֵם — the days of the verse — in the sense that all future generations who read this verse אֲמִירָם — say the words, “*to this day*,” and apply it to their current day.^[57] (see Sotah 46b). Here, too, the term *this day* conveys Avraham’s hope that in all times people will say,

*On this mountain Hashem reveals Himself to His people," because the *Shechinah* will reside there permanently.^[58]

Having presented the simple meaning of the verse, Rashi cites an alternative, Aggadic interpretation: **אֲמַרְךָ וּמִרְשָׁךָ** — But according to an Aggadic Midrash, in our verse Avraham is saying as follows: **וְיָדִי עֲקֹרְתָּ וְיָדִי** — **לִסְמֹךְ לְיִשְׂרָאֵל בְּכָל שָׁנָה** — **וּלְהַצִּילֵם מִן הַדְּבָרִים הַנֵּה** — **וּלְשַׁלֵּם לָהֶם** — to forgive the Jewish people in its merit every year **וּלְהַצִּילֵם מִן הַדְּבָרִים הַנֵּה** — **וּלְשַׁלֵּם לָהֶם** — to save them from punishment, **כִּי יֵאמָר יוֹם הַזֶּה בְּכָל יְרֵחוֹ בְּכָאֵם** — so THAT IT MAY BE SAID ON THIS DAY (i.e., Yom Kippur),^[66] in all future generations, **בְּבֵרֵה הַר יִזְחָק** — **"ON THE MOUNTAIN OF HASHEM IT IS SEEN";** **אֲמִיר וְשֵׁל יִזְחָק עֲצוֹר וְעוֹמֵר לִפְנֵי** — that is, Hashem sees Yitzchak's ashes as though they are still piled up there, on Mount Moriah, to effect atonement for his descendants in all times^[66] (*Tanchuma* §23; *Yerushalmi Tanchin* 2:4).

6 82 NOVOMINSK ON CHUMASH

Why is Har HaMoriah referred to first as a site and then as a mountain? The Chasam Sofer (*Shu"t Orach Chaim* 208, *Yoreh De'ah* 233) quotes a fascinating explanation from his rebbi, Rav Nosson Adler. The Midrash (*Tanchuma Vayeira* 22) writes that Moriah was not a mountain until that day. When Avraham saw that it was a valley, he said that it is not fitting for the *Shechinah* to rest in a low place, and he prayed that it should be raised. Hashem answered his prayer and made it into Har HaMoriah, Mount Moriah. That is why the Torah refers to it as a mountain only after saying *hayom*, on this day; it was from the day of the *Akeidah* that it is said that Hashem will be seen on the **mountain**.

R' Nosson Adler uses this Midrash to explain the words of the Talmud Yerushalmi cited in *Tosafos* (*Avodah Zarah* 45a s.v. *kol*). There is a discussion there whether a mountain that was used for *avodah zarah* becomes forbidden or not. One Tanna says that we

are to assume that there were idols on top of every single mountain in Eretz Yisrael, since it was the custom of the previous inhabitants of the Land to place their idols there. *Tosafos* quote a Yerushalmi that asks how we can use Har HaBayis if it had undoubtedly been used for *avodah zarah*. The Yerushalmi answers that it was permitted through the *Navi*.

How can a *Navi* permit the site if it had been used for *avodah zarah*, just as all other mountains were? According to this Midrash, the Yerushalmi is understood in a new light. The *Navi* merely revealed that this mountain had not been there prior to the *Akeidah*. Until then it had been a valley, uninteresting for idol worshippers who sought to lift the value of their deities by placing them high upon the mountains. The fact that it turned into a mountain at the time of the *Akeidah* is not a concern, since once it became holy, no idol worship could forbid its use.

Let us analyze the *pasuk* using the words of the aforementioned Midrash. But first, a few introductory words of the Rambam. The Rambam writes (*Hilchos Beis HaBechirah* 2:2) that the *Mekom HaMikdash*, the site of the Beis HaMikdash, is the place where Adam HaRishon brought a *korban* shortly after he was created, that is where Kayin and Hevel brought their respective *korbanos*, and that is the site where Noach built a *mizbe'ach* after leaving the *Teivah*. Apparently this place had a unique *kedushah* that made it

the preferred place on which to bring *korbanos*.

Avraham Avinu understood that, but he also knew that his actions at this place raised its *kedushah* even further. Until now, the site was a place to bring *korbanos*, but it was not consecrated for the *Shechinah* to rest there. That's why the Torah writes, ויקרא, ואת שם המקום הזה "ה' יראה"; until now it was a place where Hashem took pleasure in accepting the *korbanos* of man, but it was not a place where the *Shechinah* could rest. It was not a mountain yet, fit for the *Shechinah*. Now, Avraham said, we can say that this mountain is the place where Hashem will be seen, where He will "rest" in an actual building and reveal Himself there to His people.

9 R' Hirsch on Chumash

וישא. He looked around. He had been ready לעקוד and להעקיר, to offer, of his own free will, his entire being, his whole body and life, upon the altar. Now he felt that it was necessary to transform this *עקידה*, through a symbolic offering, into the very substance of the whole future life of his son and descendants.

Just as Yitzchak had been ready to offer himself upon God's altar and to rise anew from God's altar to life, so are he and his descendants to do, henceforth and forever: They are to commit themselves, through their offerings, to this same deep faith and this same self-devotion, and they are to realize them in their daily lives. *The life of Yitzchak and the lives of his descendants are to become one everlasting act of עקידה.*

By naming the place "ה' יראה" Avraham bequeathed the הוראה that Moriah is to bring to his descendants through the memory of the עקידה. עקידה (reminiscent of יראה לו וגו' [above, v. 8]) — God sees! When we and where we do not see, God sees. Freely and willingly, we should subordinate our judgment to His. "God sees!" With this general statement Avraham expressed the meaning of Mount Moriah.

Today, however, after this general conviction about God has been instilled in our consciousness by a special act of revelation, we receive from God's hand the teachings of His insight. For these Torah-teachings His Sanctuary is to be erected on this mountain, so that this Torah should become our insight, and so that we may live the whole of our lives according to the spirit of the Torah. Hence, today, this truth is not expressed only by the general statement "God sees"; rather, each one of us "is seen by God": בחר ה' יראה. Each one of us must present himself before God on this mountain, time after time, to be seen and tested and evaluated.

Three times a year יראה, every son of Avraham and Yitzchak is to be "seen" on this mountain, ולא יראה את פני ה' ריקם (Devarim 16:16), and he should not be seen there ריקם, with mere inner, passing devotion, but with the devotion of his whole being and the dedication of his whole existence through עולת ראייה.

דבר המעיד על מאורע זו שנתחבר עליונים ותחתונים בנסיון העקידה הוא השינוי הטבע שפתאום עמק המוריה נתהפך להר. שכן אמרו במדרש שבתחילה היה הר המוריה מקום עמוק ורק מתוך נסיון העקדה נעשה הר. שעל נס זה רמז אברהם באמרו (בראשית כב יד) אשר יאמר היום בהר ה' יראה. כלומר רק היום נתחדשה האפשרות לקרוא למוריה בשם הר ה' כי קודם לכן היה רק עמק. ויש לבאר שסיבת הנס היתה מגודל היראה של אברהם

אבינו ומהחלטתו הגמורה לכבוש רחמיו בנסיון זה של העקדה. שחז"ל אמרו (סוכה נב) שהיצה"ר של צדיקים נדמה להם כהר גבוה מפני שבכל פעם

שהם מתגברים עליו, היצה"ר חוזר ללחום נגדם ביתר תוקף ועוז עד שבסוף נדמה להם כהר גבוה. וכאן בעקדה נשתנה הטבע באופן שנתעלה הארץ אל כיוון השמים כמשל מי שבונה מגדל גדול. זה אומר שבנס התהוות הר המוריה נעשה פועל דמיוני שמעשיו של אברהם אבינו בכבישת יצרו ג"כ עלו ופעלו השפעה למעלה. כל זה נתגלה דוקא במקום המקדש שהוא מכון לשבתך דהיינו יסוד לכסא הכבוד הנעשה מתהלות ישראל שעליהן יושב

השי"ת,

10

Anyone who appears on Mount Moriah with his עולה ראייה attaches himself to the עולה that Avraham offered up בנו, and he vows to do his part in the mission of the עקידה. This mission was the essence of the vow undertaken in this place by the first forefather for his son and his descendants after him. When he ascended the heights of Mount Moriah, he set a supreme example in the fulfillment of this vow, for all time to come.

קצט

הבאת נשמתו כפיוס (8)

הר המוריה הוא המקום המקודש ביותר בעולם, והוא נתקדש ונקבע לראשונה לדורות כמקום השראת השכינה על ידי מסירות הנפש המופלגת של אבינו אברהם בהקריבו את בנו יחידו לקרבן לה'.

ועלינו לדעת מדברי חכמינו ז"ל, שגם לכל יהודי ויהודי יש את הבית המקדש הפרטי שלו, ששם בחר ה' להשרות שכינתו, כדכתיב: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שמות כה, ח) - בתוך ליבות בני ישראל.

גם המקדש שבלב היהודי נבנה ומוקדש על ידי מסירות נפש, וכבר לימדונו רבותינו ז"ל, שמסירות נפש אין פירושה דוקא להיהרג על קידוש ה', שרק יחידים זוכים לכך, אלא נכללת בזה גם מסירות נפש בעמל התורה וקיום המצוות.

אם כן, עד כמה צריכים אנו להיזהר לשמור במסירות נפש על הקודש והמקדש שלא להחריבם ח"ו, וכך כתב בספר נפש החיים (שער א' פ"ד): "גם על זאת יחיד לב האדם מעם הקדש, שהלב של האדם הוא כללות הכל נגד הבית קדשי קדשים אמצע הישוב אבן השתייה, אם כן בעת אשר יתור האדם לחשוב בלבבו מחשבה אשר לא טהורה, הרי הוא מכניס סמל הקנאה בבית קדש הקדשים העליון נורא, וכן כל חטא ועוון אשר כל איש מישראל מכניס בלבו ח"ו אש זרה, בכעס או שארי תאוות רעות רח"ל, הלא הוא ממש ענין הכתוב (ישעיה טז) 'בית קדשנו ותפארתנו אשר וכו' היה לשריפת אש', הרחמן יתבוד שמו יצילנו".

וכבר אמרו חז"ל, שבכל דור ודור יעמוד לזכרון אפרו של יצחק לכפרה על בני ישראל. הקב"ה רואה תמיד את אפרו של יצחק וזוכר את מסירות הנפש הנפלאה של האבות, וא"כ חובה גם עלינו לזכור נוראות קדושת מקום השראת השכינה בתוכנו, ולשמור מלהכניס בו תאוות וכעס רח"ל, ואז יתקיים בנו מה שאמר ה' ליחזקאל (מג, טו-י) "את מקום כסאי וגו', אשר אשכון שם בתוך בני ישראל לעולם ולא יטמאו עוד בני ישראל שם קדשי וגו', ושכנתי בתוכם לעולם".

§ Daily Mesirut Nefesh

But it is deeper than that. If you were asked, "What is the most important word in the *Amidah*?" you'd probably be lost for an answer since there are so many important words. But the Ari Zal says, the most important word is in the first *berachah*, ומביא גואל לבני בניהם למען שמו, באהבה, when we say באהבה, *in many siddurim*, next to באהבה is written נפשו את נפשו, at this point of the *Amidah* one should have in mind to sacrifice oneself for Hashem. Here, one makes a commitment to give Hashem at least one *mesirut nefesh*, until *Mincha* time, when he will again say באהבה.

It might be in the middle of an important business meeting. A *shaliach* comes collecting for money, and you stop everything to donate to his cause. That is *mesirut nefesh* – breaking from your schedule to give *tzedakah*. You have fulfilled your pledge at *Shacharit* to do an act of *mesirut nefesh*.

Then you pray *Mincha*, and again say באהבה, and again you have to relinquish something, until you pray *Arvit*. And then again at *Arvit* you say באהבה, and again you have in mind *mesirut nefesh*.

13

R' Bernstein

Not surprisingly, the commentators from *Rashi* onwards discuss and deal with these basic questions. Let us consider a most fascinating explanation which is offered by the *Vilna Gaon*. The basis of his comment is a Midrash which states that initially, the Divine Presence resided in this world. However, as a result of Adam's sin, it distanced itself from this world and ascended Heavenward, residing in the first and lowest level of Heaven. The major wrongdoings of six notable subsequent generations¹ resulted in the Divine Presence ascending six levels higher, until it was at the seventh and highest level of Heaven, the *nth* degree removed from this world. However, Avraham brought about a turning point, bringing the Divine Presence one level closer, and the next six generations² bringing it closer still, until, in the days of Moshe, the Divine Presence had returned to reside in the world below.³ It turns out that the process of returning the Divine Presence to this world was one which began with Avraham and culminated with Moshe. Both of these initial and final stages are described in verse 14, as follows:

- The verse begins by saying that Avraham called the place "Hashem will see," reflecting his achievement in bringing the Divine Presence closer to the world, so that all may know that Hashem sees and supervises the events of this world. At this point, the verse has finished quoting Avraham's words at that time.

14

- The concluding words of the verse are *those of the Torah itself*, as it proceeds to describe how that process, initiated by Avraham, was concluded six generations later, in Moshe's days. Thus, it says, "which today may be said as 'Hashem can be seen on the mountain.'" In other words, "today" is the Torah referring to when the Torah had been given on Mount Sinai, where the people apprehended a vision of Hashem's glory, in the culmination of the process which began as "Hashem seeing" in Avraham's time.

Truly amazing.

13

Through this, we can see that the *Akeidah* went beyond being an event; rather, it began a process which ended in the giving of the Torah. Still, we persist and ask, what was it about the *Akeidah* which marked it as the beginning of this process? To answer this question, let us consider another fascinating understanding of Avraham's words in renaming the mountain – "Hashem will see."

ESTABLISHING THE NATURE OF THE JEWISH PEOPLE

There are a number of statements from Chazal which reflect something unique about the nature of the Jewish People. For example, the Gemara states that if a Jew wanted to perform a mitzvah but was unable to do so, it is nonetheless considered as if he performed the mitzvah.⁴ The reason is that since his inner will desires the performance of mitzvot, any external impediment to its performance does not detract from his intention as a true expression of his will. Indeed, this idea even has implications in the realm of halachah. The Gemara elsewhere states that if a person is halachically required to perform a mitzvah that requires his consent (e.g., offer a *korban* or give his wife a "get—bill of divorce"), yet he does not consent, we coerce him until he says that he consents.⁵ The Rambam explains that since his inner will is to fulfill the mitzvot, it is actually his *yetzer hara* (evil inclination) that is interfering.

Coercion serves to subdue his *yetzer hara*, at which point the consent he expresses reflects his actual will!⁶

Both of these statements reflect the idea that the innermost will of the Jew is aligned with that of Hashem. Where does this nature come from?

The answer, says the *Meshech Chochmah*, is that it comes from the *Akeidah*.⁷

When Yitzchak allowed himself to be brought as an offering and was prepared to nullify his entire existence in response to Hashem's command, this yielded within his nature the absolute alignment of his will with that of Hashem, and became an inherent quality which he bequeathed to his descendants. The fascinating idea here is that this alignment was, by definition, already latent within Yitzchak before he was called upon to act on it. However, by responding to Hashem's word and expressing this quality outwards, it then became further embedded as a fundamental part of his essential makeup to the extent that it now could be passed down to his descendants.

This idea has ramifications not only for when the Jewish People seek to do—or are coerced to do—that which is right, but also when they do that which is not. An incorrect act will be judged very differently if it represents the essential will of the perpetrator, or, perhaps, some outside influence. Jewish nature, as established through the *Akeidah*, is such that no wrongdoing ever expresses a Jew's true will, which is ultimately aligned with that of Hashem. This core nature, which lies beneath every other layer of consciousness and will, is something that can only be perceived by Hashem Himself. Thus, the *Yerushalmi* states that while Hashem initially judges in conjunction with the Heavenly court, He concludes the judgment alone, basing it on the innermost nature of Israel that He alone can see.⁸

This, says the *Meshech Chochmah*, is the meaning of the name that Avraham gave to the mountain upon completing the *Akeidah*: "Hashem

will see." With this, Avraham was praying that He should always see the essential nature of the Jewish People which was set during the *Akeidah* and judge them accordingly.

Indeed, perhaps, it is with this in mind that we conclude the blessing of *Zichronos* by asking Hashem to remember the *Akeidah* for us with compassion. We are not simply asking Him to recall the great merit of that event, for why limit the merits of our forefathers that might help us? Rather, we are asking Him to recall the *Akeidah* for what it says about our essential nature and judge our deeds—both the positive and the negative—in that light.

14. ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יִרְאָה. — And Abraham called the name of that site "HASHEM Yireh." The patriarch sums up the significance of Mount Moriah in these words: ה' יִרְאָה, HASHEM sees! This name is clearly connected with Abraham's earlier reply to his son: אֱלֹהִים יִרְאֶה לִּי הֶשֶׁךְ, God will seek out for Himself the lamb. To Abraham, the scene which has just unfolded includes a most important lesson: God sees, knows, and chooses even where man sees nothing and understands nothing of the reasons of His will. It is for God to see and to choose, and for us to obey. When God revealed the Torah to His people, He significantly added here the words, as it is said to this day, one is seen on the Mount of HASHEM. Each of us is seen by God, Whose gaze contemplates and judges us. Three times a year the Jew is to go up to Mount Moriah, to the place of the Sanctuary, there to "be seen by HASHEM" (Exodus 23:17) and to renew, through sacrifice, the pledge of the Akeidah.

20

CHASAM SOFER ON THE TORAH

This pasuk depicts the great intimacy that exists between Hashem and the Jewish people, reminiscent of Shlomo Hamelech's lyrical Shir HaShirim (6:3): אֲנִי לְדוּדִי וְדוּדִי לִי, I am for my Beloved and my Beloved is for me. The words יִרְאָה ה', HASHEM Yireh, (from the root ראה, to see) are Avraham's prayer, beseeching Hashem to appear to his descendants in so open a fashion that it will be easy to comprehend His ways.

In return, Israel must appear before Hashem by traveling to his Holy Mount; only there can we come so close to Him that we will actually feel that He has "appeared" to us. It is noteworthy that while Hashem's protection of us is constant, our presence before Him requires continuous revitalization, as indicated by the words אֲשֶׁר יָאִמֵּר הַיּוֹם, which is said this day: Every day, Jews must renew their relationship with their Creator (Torat Moshe 12a אשר ד"ה; Chasam Sofer 73 ויקרא ד"ה).

21 Olam Havodah - פר' 34 - R. Kestelbaum

A person may wonder: How can a simple, flawed person like myself achieve such a lofty goal of closeness to Hashem? How can I, with all my desires, temptations, and foibles connect to the Master of the Universe? "This is for holy people," he may say. "Maybe when I'm very old I'll think about this."

The answer is that our connection to Hashem already exists; we just need to tap into it. We each have a Divine neshamah within us that is infinitely great, as the Mesillas Yesharim writes that the soul we possess is more precious and elevated than that of the angels! Our very essence is connected to Hashem — we just need to cut through all the traffic and interference. And this is something anyone can do, at any time.

The very first words that emanate from our mouths in the morning are: מוֹדֵה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, I gratefully thank You, O living and eternal King. With these words, we thank Hashem for the precious neshamah He has returned to us after it journeyed to higher places during our sleep. And then we say: רַבָּה אֱמוּנָתְךָ, abundant is Your faithfulness. The simple understanding of these words is that we are praising Hashem as the One upon Whom we can rely. But an alternative explanation is that Hashem has great faith in us! The fact that

He gives us, and returns to us, such a holy neshamah speaks volumes about the inherent greatness we possess and can achieve. We just need to believe in our own potential!

It is worthwhile for us to have special concentration each morning saying the moving berachah of Elokai neshamah, in which we describe our neshamah in these terms: אֲתָה בָּרַאתָהּ, אֲתָה נִפְתַּחְתָּהּ בִּי, אֲתָה יָצַרְתָּהּ, אֲתָה נָשַׁמְתָּהּ, [the soul You placed within me] is pure. You created it, You fashioned it, You breathed it into me. We recognize that we have a neshamah within us that is connected to Hashem and naturally possesses intense love for Hashem. All we need to do is tap into it.

שלום

מ:ק

בין כסה לעשור

18 נתיבות

והנה במאה"כ שובה ישראל עד ה"א כי כשלת בעונך יש מקשים מאי כי כשלת, דמשמע שהוא בשוגג ואינו אשם בכך. והי' יותר ראוי לומר שובה וגו' כי חטאת ופשעת. ויתבאר ע"פ דברינו הנו' דאיירי בדרגת תשובה עילאית של שובה ישראל עד ה"א. והנה כאשר יהודי חושב לעצמו איככה יוכל להגיע להיות דבוק בה' אחרי כל חטאיו שיצרו מחיצות ברזל ומסכים המבדילים בינו לבין השי"ת. הרי אין אורר מתדבק בבורן. והתשובה לזה היא בדברי הנביא כי כשלת בעונך. אל יפול ברוחו וכל ימנעוהו מעשיו מלהשיג את התשובה הראוי'. כי כל מה שיהודי חושב אינו בעצם אלא כשלון, כי נשמתו של יהודי היא חלק א' ממעל, ואין אדם חוטא אלא א"כ נכנסה בו רוח שטות, איש יהודי איננו מסוגל לחטוא רק מתוך שנחלקה ממנו הדעת. ואפילו כשיהודי חוטא במרד ובמעל. אין זה אלא כשלון. כי אם הי' יודע ומכיר את גדלות הבורא כראוי לא הי' חוטא, ובודאי לא הי' מוכר את כל הבכורה בעבור נזיר עדשים של תאוה בהמית, ורק שרור שטות נורקה בו ואינו בדעתו ולכן חטא, א"כ דינו כאדם החוטא מבלי דעת. כי אם יהודי הי' מכיר את גודל פגם החטא ג"כ לא הי' חוטא. וכאותו סיפור שהי'

32

This is what Shlomo HaMelech means when he says (Mishlei 2:4-5): אִם תִּבְקֶשֶׁנָּה כֶּכֶף וְכַמְטָמוֹנִים תִּחְפָּשֶׁנָּה אֵן תִּבִּין יִרְאֵת ה' וְדַעַת אֱלֹהִים: (5): תִּמְצָא, If you seek it as [if it were] silver, if you search for it as [if it were] hidden treasures — then you will understand the fear of Hashem, and find the knowledge of God. The term תִּמְצָא, find, implies discovering something that is already there, as our connection to Hashem is already latent inside of us, waiting to be revealed. If we focus our efforts on connecting to Hashem, we will discover the incredible treasure hidden inside of us.

33

When a person dines at an expensive restaurant, how does he eat his serving? Does he wolf it down as fast as he can? No, he chews the food slowly, trying to savor its taste as much as possible. This is the meaning of the pasuk (Tehillim 34:9): טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב ה', Taste and see that Hashem is good. To experience the goodness of connection to Hashem, a person needs to "taste" the mitzvah by focusing and not rushing through it. If he "swallows" the mitzvah, he will not enjoy the experience.

The reason many people do not derive enough satisfaction and enjoyment from their Torah and mitzvos is that they are not experiencing them properly. They are trying to be "yotzei," to get it over with, instead of trying to connect to Hashem. They are "swallowing" instead of "savoring."

It is related that the Chofetz Chaim once asked his students, "What did the mahn taste like?" They answered, of course, "Whatever food the person was thinking about." The Chofetz Chaim proceeded to ask, "And what happened if the person wasn't thinking of any food?" They answered, "It was tasteless." Said the Chofetz Chaim to his students, "The same is true of our Torah and mitzvos. If we don't put thought into them, we will not taste their incredible beauty."

Stop!

This lesson of being present in the moment is not limited to spiritual matters, but has relevance to physical experiences as well. How can we enjoy and appreciate life? How can we fill our hearts with gratitude for what we have? By focusing firmly on that which is in front of us.

376

356

הכא, קומו חתו כולכון לבבל ואנא עמכון, הה"ד
כה אמר ה' למענכם שולחתי בבלה. כד נחתו לבבל
אתפתחו שמיא ושראת רוח נבואה קדישא על יחזקאל
וחמא כל מה דחמא, ואמר לון לישראל הוא מאריכון
הכא, הקב"ה נמצא עמכם, כיון דשמעו ישראל כך
חדו, ולא חיישו על גלותהון כלל, דהא ידעו דקוב"ה
לא שביק לון, ששמו ישראל שמחה גדולה, שכאשר
הקב"ה נמצא עמהם או כל היסורים אינם כלום.
ותנינן, בכל אתר דישראל גלו תמן שכינתא גלתה
עמהון. ובדברי הוזה"ק האלו נאמרה המדרגה
המיוחדת שלעולם אין הקב"ה מסיר את השגחתו
הפרטית ואת קרבתו מיהודי, וכל הריחוק הוא רק
בלבושים אבל בפנימיות הענינים אין שום שינוי.

ולמעלה מזה ישנו הענין שבזמן הגלות עמו אנכי
בצרה, שהקב"ה בכל צרתם לו צר. וכמאמר מרן
אדמו"ר בב"א זי"ע עה"פ יקראני ואענהו וגו',
יקראני הוא לשון קריאה מרחוק, אם יהודי מרגיש
שהוא קורא להשי"ת מרחוק או רק ואענהו, אבל
אם יהודי מרגיש שעמו אנכי בצרה או אחלצו
ואכבדו וכו'. ועוד אמר בפ"א, שכאשר יהודי
מתפלל על צרתו ואינו נענה יש עצה עבורו, ונודעו
בכל גופו והמשיך, "עצה קשה עד מאד", כדאיתא
בשם צדיקים, שיניח את צערו שלו ויבקש רק על
השכינה כביכול שעמו אנכי בצרה ובכל צרתם לו
צר, שהקב"ה כביכול צר לו בצרתו, ואז מוכרחים
לענות לו ולקבל תפלתו. ובזה פירש את הפסוק
ואני תפילי לך ה' עת רצון, כאשר תפילי היא
רק לך ה', על צער השכינה שעמו אנכי בצרה ובכל
צרתם לו צר, עי"ז מתעורר עת רצון ואין שום
קטרוגים על זה, כי כאשר מבקש על עצמו שייך
קטרוגים, אבל כאשר מבקש על צער השכינה לא

שייך קטרוגים.

38

וזה מה שאנו מבקשים ברכנו אבינו כולנו כאחד
באור פניך, כי כל היסורים של יהודי הם מההסתרים,
שאינו מרגיש את השי"ת ומרגיש עצמו רחוק מאתו
ית', ועל זאת בקשתנו ברכנו אבינו כולנו כאחד
באור פניך כי באור פניך נתת לנו ה' אלקינו וכו',
דכאשר מאיר ליהודי אור פניו ומרגיש כי ה' אבינו,
שוב אינו חסר כלום, וכל העקוב למישור. וכמאמר
מרן הר"ן מלכו"ב זי"ע עה"פ והארץ היתה תהו
ובהו וחשך וגו' ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור,
כאשר יהודי מבקש מהקב"ה בעת חשכות ואומר
לפניו: אלקים יהי אור, רבש"ע האר אפילי, מתקיים
ויהי אור שהקב"ה מאיר לו. וזהו ויקרא שם המקום
הוא ה' יראה, את הוא דחמי ולא מתחמי, הזכר
שנשאר לעד מהעקדה, שגם בעת שלא מתחמי, בתוך
כל ההסתרים, הקב"ה נמצא וחמי, ומתקיים ויאמר
אלקים יהי אור ויהי אור.

מסביבו בהסתר בבחי' הולך חשכים ואין נוגה לו.
וכן היה אצל אברהם אבינו, שבזמן הנסיון נשארה
לו רק מדת היראה, מה שהשיג ביגיעה. וכמאמר
מרן אדמו"ר בב"א זי"ע על מאה"כ וכל הבארות
אשר חפרו עבדי אברהם סתמום פלשתים וימלאום
עפר, ואילו אצל יצחק מצינו רק שרבו אודות
הבארות אך לא שלטו בהם לסותמם, כי בחי' יצחק
היא מדת היראה, מה שמשיגים ביגיעה, ובמה
שרוכש יהודי ביגיעתו אין הפלשתים שולטים. וזהו
מה שאמר לו המלאך עתה ידעתי כי ירא א' אתה,
שמלבד כל המדרגות שלך יש לך גם בחי' הון עצמי
שהושג רק ביגיעה בלא שום גורמים אחרים, שזה
עמד לך בשעת הנסיון. ובפרשה זו התורה מלמדת
לנו איך יעמוד יהודי בנסיונות החיים הקשים ביותר,
שהדבר שיהודי עמל ומתיגע עליו שהוא בבחי' הון
עצמי אצלו זה עומד לו בזמני חשכות הקשים ביותר.

36 ובזה י"ל מד"כ אחר הנסיון ויקרא אברהם שם
המקום ההוא ה' יראה, וכדברי התרגום, את הוא
ה' דחמי ולא מתחמי, דאף בעת חשכות וקטנות
המוחין הקב"ה עמו. שכאשר חזר למדרגותיו לאחר
הנסיון ראה שגם בשעת הנסיון כשהיה בשיא החשך
היה הקב"ה עמו אלא שהוא בהסתר ואינו מתראה
אליו, דאת הוא דחמי ולא מתחמי. וכמאמר הבעש"ט
הק' זי"ע עה"פ (דברים לא) ואנכי הסתר אסתיר,
שהקב"ה מסתתר בתוך ההסתר, שגם בתוך ההסתר
הקב"ה נמצא. וכמו שאמר עוד עה"פ ובקשתם משם
את ה' אלקיך, משם דייקא, כי השי"ת נמצא בתוך
ההסתר, בבחי' חמי ולא מתחמי. וזו הנצחיות
שנשארה לדורי דורות, מהנסיון הנורא ומהמסירות
נפש שלמעלה מכל השגה ומההארה הגדולה
שנתגלתה שם, נשאר לדורות שה' יראה, את הוא

דחמי ולא מתחמי, שגם בשעת נסיון שהקב"ה לא
מתחמי כלל וכל הדעת והדבקות מסתלקים מן האדם,
הרי אני ה' לא שנית, ותמיד הוא חמי ומשיג על
יהודי מקרוב, וכעין זה איתא בדברי שמואל (עניני
פורים) עה"פ א"ל א"ל למה עזבתני, איך יתכן
שעזבתני, הלא אם ח"ו עזבתני לא היה נשאר ממני
שריד ופליט והייתי לאין ואפס המוחלט, אלא פי'
א"ל א"ל למה עזבתני, למה נדמה לי שעזבתני,
שנדמה לו כאילו הסיר הקב"ה השגחתו הפרטית
ממנו, שרחוק מישועתי דברי שאגתי ואלקי אקרא
יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי, וכתוצאה מכך
נדמה לו שעזבתני.

37a וזה כל ענין הגלות, מה שנדמה שעזבתני, וזהו
גלות הכלל וזהו גלות הפרט, וכל ענין הנסיונות,
נסיונות הכלל ונסיונות הפרט. וכדאיתא באריכות
בזוה"ק ריש פר' שמות, שכאשר ירדו ישראל לגלות
בבל היה צערם קשה מנשוא, כמ"ד על נהרות בבל
שם ישבנו גם בכינו וכו', וכד עאלו בגלותא דבבל
חשיבו דהא לית להו קיומא לעלמין, דהא קוב"ה
שביק לון ולא ישגח בהון, היינו שסברו שהקב"ה
גירשם לגמרי והשליכם מעל פניו, ומה נהיו שבורים
מאד, כי יהודי וכלל ישראל יכולים לסבול כל מיני
היסורים, אבל להיות מושלכים מלפני הקב"ה לא
יכולו לשאת. בההיא שעתא קרא קוב"ה לכל פמליא
דיליה וכו' וכל חילא דשמיא, ואמר לון מה אתון
עבדין הכא, ומה בני דחמיא בגלותא דבבל ואתון

ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר
יאמר היום בהר ה' יראה. הרה"ק המגיד מקו"ב זי"ל
בספרו עבודת ישראל מביא את לשון התרגום
ירושלמי על פסוק זה, וצ"ל אברהם ואמר את הוא
ה' דחמי ולא מתחמי. ומבאר דכאשר מעמידים אדם
בנסיון נוטלים ממנו את כל מדרגותיו, כי אם יאחו
במדרגותיו בשעת הנסיון, אין זה נחשב לנסיון
בכלל, כי כאשר אדם יודע שהוא עומד לפני מלך
גדול ונורא הרואה את כל מעשיו הרי אין כל רבותא
בזה שעומד בנסיון. אלא שבשעת נסיון נשלט
הבהירות והארת המוחין ואינו מרגיש כלום, וכך
היה כאשר האלקים נסה את אברהם בדבר העקדה,
שנסתלקו מאברהם אבינו מדרגותיו הגבוהות ונשלט
ממנו דרגתו בדבקות בה'. ובזה מפרש הפסוק ביום
השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום
מרחוק, מקום מרמו להקב"ה מקומו של עולם, וירא
את המקום מרחוק, שלאחר כל ההכנות שעשה
בשלושת הימים עדיין היה נראה לו שהקב"ה סר
ממנו והוא מרחוק, ותלה אברהם את הסיבה לכך
בנעריו שהיו עמו, ע"ד דאיתא בחז"ל (תנחומא ויצא
וברש"י) שכל זמן שהיה לוט עם אברהם לא היתה
יכולה להיות התגלות השכינה אל אברהם, לכן אמר
לנעריו שבו לכם פה עם החמור, כי היה סבור שע"כ
ישובו אליו הגילויים בדבקות בה'. וכך נמשך הדבר
עד שנשלם הנסיון כאשר אמר לו הקב"ה אל תשלך
ידך אל הנער, אז שבו אליו המדרגות וההארות
של דבקות בה'. וזהו פי' ויקרא אברהם שם המקום
ההוא ה' יראה, את הוא חמי ולא מתחמי, כי עתה
נוכח לראות שהקב"ה רואה את האדם תמיד, ואף
בשעת ההסתר הקשה ביותר, ולא מתחמי, הרי באמת
את הוא דחמי, אין הקב"ה מסיר השגחתו מאתו,
שלפניך נגלו כל תעלומות, אלא שהאדם אינו רואה

זאת. ובזאת נוכח אברהם בנסיון העקדה, שבזמן
שהיה נראה לו שהוא רחוק מהשי"ת באמת היה אז
הגילוי הנשגב ביותר.

ומעין זה איתא בתורת אבות עה"פ והאלקים
נסה את אברהם, אלקים הוא מדת הדין, והוא בחי'
צמצום, שבעת הנסיון נסתלקו ממנו כל המדרגות
וניטל ממנו הדעת. ובמצב הזה של בחי' אלקים,
בהסתלקות הדעת וקטנות המוחין, ויאמר אליו
אברהם ויאמר הנני, בכל מצב שהוא הנני כמנ
שהייתי "איך בין דער זעלבער", בעת חשכות כבעת
גדלות המוחין, וכמו שאני בגילויים הנשגבים ביותר
כך אני בחשכות הגדולה ביותר, הנני באותה אמונה
פשוטה ובאותה בחי' העבדות, ומוכן למסור נפשי
לעשות כרצון ה' גם בשיא החושך כמו בשיא האור.
וכן איתא במאור עינים מהרה"ק רבי נתן מצי"רנובל
(פר' וארא) שענין נסיון הוא הסתלקות הדעת
וחשכות.

35a

ועפ"ז י"ל מה שאמר לו המלאך לאחר הנסיון,
עתה ידעתי כי ירא א' אתה, אף דמדתו של אברהם
אבינו היא מדת אהבה, אלא לפי שבשעת נסיון,
בעת חשכות והסתלקות המוחין בבחי' אלקים,
המדרגה היחידה שנשארת גם אז לאדם היא מדת
היראה, מה שהשיג ביגיעתו. דאם כי נוטלים מהאדם
בעת נסיון כל המדרגות שנתנו לו, אבל את שרכש
ביגיעתו זה עומד לו גם בשעת נסיון, כאשר הכל

The Torah also tells us further along, in *parashas Vayigash*, about how Yaakov Avinu went down to Mitzrayim, to his son Yosef. This was the beginning of the bitter Egyptian exile. As he was on his way there, Hakadosh Baruch Hu revealed Himself to Yaakov and gave him words of encouragement (*Vayigash* 46:3-4): "Have no fear of descending to Mitzrayim, for I shall establish you as a great nation there. I shall descend with you to Mitzrayim and I shall also surely bring you up..." Hashem was giving Yaakov *chizuk*, revealing to him the secret of what would grant Am Yisrael the strength to withstand all the trials of exile. In the most difficult times, we should

(know and remember that Hashem is right there with us: "I shall descend with you... and I shall also surely bring you up.") Hashem is telling us — I am going down with you. I am coming along with you. It is I Who orchestrates the times of grueling descent, too, all for the purpose of leading you to your rectification and to elevate you to a higher level.

➤ A major part of the difficulty we experience when facing challenges and suffering is the fright that overcomes us, the feelings of helplessness and dread as we contemplate the uncertain future. When a person finds himself in a difficult situation, it seems to him that the reason he is in such straits is because Hashem has *chalilah* abandoned him. As such, he cannot help but worry about the future. He feels lost and forsaken.

40 But that is not the truth. Hashem tells Yaakov: "Have no fear!" Why? Because "I shall descend with you." I am there with you in all of your declines; I do not leave you for a moment. Even during the most grueling *nisyonos* and falls, you are not alone, because I am the One Who is directing it all. Hashem prepared us for all of the *tzaros* and exiles that were yet to befall us, so that we would be able to withstand them. Even during the bitterest tribulations — we are never lost and alone, never estranged and distant. We are in Hakadosh Baruch Hu's compassionate Hands. Hashem controls every situation and waits for us to withstand His tests and draw close to Him.

41 Dovid Hamelech says in *Tehillim* (139:8): "If I soar to heaven, You are there; if I make my bed in the grave, there You are." In every situation that I find myself — elevated to the heavens or cast to spiritual depths — I know that You are here with me. Dovid Hamelech then goes on to take this one step further

(ibid 139:12): "Even darkness will not obscure [anything] from You; and night will shine like the day; darkness and light are the same." To Hakadosh Baruch Hu, there is no difference between darkness and light. The concept of darkness does not exist for Him at all. There are times when it appears to us that we are shrouded in darkness, and we remind ourselves that Hakadosh Baruch Hu is with us even then: "If I make my bed

in the grave, there You are." But the truth is much deeper than that. For Hakadosh Baruch Hu, it is not dark at all; everything is illuminated: "Darkness and light are the same." Hakadosh Baruch Hu alone "forms light and creates darkness"; there is no force other than Him. Hashem creates and controls the situations of light and also those of concealment and darkness — and both of them are only for the best.

Hashem leads us to situations that appear to us to be dark. He gives us a *nisayon* for the purpose of having us overcome it. The truth is that everything is from Hashem, and every situation contains only good. When we understand this truth, we will never feel distant, never feel cast into a dark pit. Whatever situation we find ourselves in, we know that Hashem Himself has brought us there in order for us to prevail and achieve ever greater *emunah* and closeness to Hashem.

290 ILLUMINATING OUR DAY

R. Zucker

THE HIDDEN LIGHT

43a

When the words *היתה תהו ובהו וחשך* — *was astonishingly empty with darkness* imply that darkness was the first thing to exist, it implies the higher reality because, in truth, there is no darkness. Hashem is infinite light, so there can be only light. There are, however, two types of light: revealed and hidden. To find the hidden light, one must first search for it, and it can only be found in the darkness. The darkness is like a protective shell holding in the light, and the greater the darkness, the greater the light that can be found within.

Light as normally understood is the light which is open and revealed to us, whereas darkness is, in essence, hidden light, as yet unperceived. This light is a much greater light and needs to be hidden. It must be discovered and perceived through hard work and sacrifice. The wicked are not worthy of viewing its radiance; it can only be seen after much toiling in *avodas Hashem*.

43b

YOTZER OHR

Light and darkness are not really separate entities but rather two types of light. The darkness carries a greater and more radiant light hidden within it. This is reflected by the first words of the blessing *Yotzer Ohr* which correspond to the world of *Yetzirah*. יוצר אור, *Who forms light*, is referring to the lower level of light which is immediately perceived by all. ובורא חשך, *and creates darkness*, corresponds to *Beriyah* and is referring to the second type of light.

This second type of light is first perceived as darkness because the light hidden within it is so radiant as to be blinding. The light needs to be hidden in darkness so we will strive to reveal it with our *avodah*.

The world of *Beriyah* is the place of this radiant darkness. This greater, more radiant light first appears as darkness, but it is later revealed. Then the darkness dissipates and the stronger, more illuminating light shines forth. This idea is symbolized when we cover our eyes when reciting *Shema*.

44 There is no such thing as a Jew who is distant, abandoned, inferior. Hashem is the One Who gives us our *nisyonos* and He is always right there with us. Hashem is with us in times of darkness as in times of light: "Darkness and light are the same." We need only remember this, remember that there is nothing other than Hakadosh Baruch Hu. Hashem created all the confusion of this world. He conceals Himself there and waits for us to find Him and prove to Him how firmly we believe that there is nothing at all but Him.

להחזיר את אור השכינה בארץ, ולכן אנו מרבים להתפלל על גילוי כבוד מלכותו יתברך בעולם: "מלך על כל העולם כולו בכבודך".

בדרך זו במסילה נעלה בדחילו ורחימו לבאר הטעם שראש השנה נקרא "היום", כמו שהבאנו בשם הזוהר הקדוש: "ויהי היום דא ראש השנה דקוב"ה קאים למידן עלמא", על פי הקדמה נפלאה שכתב בספר "תוספת חיים" להרה"ק רבי חיים יוסף אבדק"ק פיסטין זצ"ל (פרשת שמייני), כי אדם הראשון בחטאו פגם באותיות ו"ה משם הוי"ה ונתפרדו מאותיות י"ה, וכן פגם באותיות י"ם משם אלקים ונתפרדו מאותיות אל"ה.

נמצא לפי זה כי בחטא עץ הדעת פגם אדם הראשון באותיות הוי"ה, שהם אותיות ו"ה משם הוי"ה ואותיות מ"י משם אלקים, ועל זה אנו מתפללים בתפלת שמונה עשרה: "כי לישועתך קוינו כל היום", שיחזרו אותיות הוי"ה למקומם, והנה ביום חנוכת המשכן נתקנו לשעתו אותיות הוי"ה, ועל זה אמר משה רבינו לישראל (ויקרא ט ד): "כי היום ה' נראה אליכם" שנתקנו אותיות הוי"ה.

ושמעתי בענין זה דבר נפלא מהמקובל האלקי הרה"ק מסקאליע זצ"ל לפרש הפסוק (בראשית ג ח): "וישמעו את קול ה' אלקים מתהלך בגן עדן היום, ויתחבא האדם ואשתו מפני ה' אלקים בתוך עץ הגן". כי היות שאדם וחווה פגמו באותיות ו"ה משם הוי"ה ואותיות י"ם משם אלקים, על כן שמעו "את קול הוי"ה אלקים", קול צעקה של ב' שמות הללו שבהם היה הפגם, "לדת היום", בגלל אותיות הוי"ה שנפרדו מב' שמות הוי"ה אלקים, ויתחבא האדם ואשתו מפני ה' אלקים, מפני הבושה מב' שמות הוי"ה אלקים שבהם היה הפגם.

46 והוסיף לפרש עוד מה ששינוי בגמרא (סנהדרין צח), כי רבי יהושע בן לוי שאל את משיח אימתי יבוא, והשיב לו "היום", וכאשר עבר היום ולא הגיע, התלונן רבי יהושע בן לוי לפני אליהו הנביא ד"ל שלא נתקיים דברי משיח, השיב לו אליהו שמשיח נתכוון לומר שיבוא (תהלים צה ז): "היום אם בקולו תשמעו". ויש לומר כי מה שאמר לו משיח שיבא "היום", נתכוון לומר שיבא כשיתקנו אותיות הוי"ה שפגם בהם אדם הראשון עכ"ה"ק.

ונראה לבאר בדרך עבודה השווה לכל נפש, ענין הפגם בשתי אותיות ו"ה מהשם הוי"ה ובשתי אותיות י"ם משם אלקים, על פי שתי הקדמות יקרות מזה ומפנינים מיסודם של שני קדושי עליון ה"ישמח משה" וה"חתם סופר". וזה יצא ראשון מה שיבאר ה"ישמח משה" (פרשת בשלח) מה שכתוב במלחמת עמלק (שמות יז טז): "ויאמר כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדור דור". ופירש רש"י שנשבע הקב"ה שכל זמן ששמו של עמלק קיים אין שמו של הקב"ה שלם, כי נחסרו אותיות ו"ה משם הוי"ה ונשארו רק אותיות י"ה.

ופירש ה"ישמח משה" (פרשת בשלח) הענין בזה, על פי הידוע כי שם הוי"ה הוא ראשי תיבות (תהלים צו יא): "ישמחו השמים

47 ויתגל הארץ. הביאור בזה כי כאשר הקב"ה מאיר אורו הגדול בהתגלות בעולם הזה, אזי מתרבה השמחה והגילה בשמים ובארץ, ולכן השם הוי"ה נטריקון י"שמוחו השמים ויתגל הארץ.

אבל בזמן הגלות שיש הסתר פנים בעולם הזה, אין השמחה ניכרת בארץ כי אם בשמים ששם אין שום הסתר פנים, על כן בזמן הגלות שולט רק מחצית השם י"ה שהוא ראשי תיבות י"שמוחו השמים, לרמוז שהשמחה היא רק בשמים, אבל ב' אותיות ו"ה שהוא ראשי תיבות ויתגל הארץ חסרות, כי אין גילה בארץ מחמת ההסתר פנים, ולכן כל זמן שעמלק קיים אין השם שלם כי אם באותיות י"ה, כי חסרה השמחה למטה בארץ בבחינת ו"ה שהוא נטריקון ויתגל הארץ עכ"ה"ק.

מעתה הרווחנו להבין לפי דבריו הקדושים ענין מה שפגם אדם הראשון באותיות ו"ה משם הוי"ה, שהרי כבר הארכנו לעיל בשם המדרש כי בחטא אדם וחווה נסתלקה השכינה (מן הארץ, והנה כאשר השכינה נמצאת בארץ) שורה השמחה למטה כי באור פני מלך חיים, אבל על ידי נסתלקה השכינה נפגמו אותיות ו"ה שהוא ראשי תיבות ויתגל הארץ, כי בהסתלקות פני השכינה חסרה השמחה והגילה בארץ מחמת גזירת המיתה ועול הפרנסה.

48 שתי ההגלות אל"ה מ"י

בדרך זו נמשיך לבאר גם הפגם באותיות י"ם משם אלקים, על פי מה שכתב ה"חתם סופר" (ריש פרשת בא) בשם "ליקוטי הראובני" (פרשת בא אות ד), כי פרעה לא השיג רק אותיות מ"י משם אלקים, ולכן אמר (שמות ה ב): "מי ה' אשר אשמע בקולו" - מ"י דייקא.

אבל אותיות אל"ה משם אלקים לא ידע, על כן אמר הקב"ה למשה (שם י א): "למען שתי אותיותי אלה בקרבך", כדי שישגי גם אותיות אל"ה משם אלקים, וביאר ה"חתם סופר" הכוונה בזה בדרך הפשט, וזה לשון קדשו:

"והדברים עומדים ברומו של עולם בסוד מ"י ברא אל"ה, מכל מקום אראה להסביר בו על דרך הפשוט המובן, ואומר כי הנה כשח"ו השם יתברך בתכלית ההסתר ומיניח העולם למקרי זמן והטבע, אזי הוא בחינת מ"י לשון נסתר לא ידענו מי הוא, וכשהוא מתנהג בנסיים נפלאים ומשנה הטבע כקריעת ים סוף וכדומה, אשר עין בעין נראה לעין כל כי ה' עומד ומשגיח עלינו, אזי נקרא בבחינת את"ה כמדברים לנוכחו פנים בפנים...

49a וזהו פירוש צירוף אותיות אל"ה י"ם - מ"י אל"ה, רצונו לומר מצד אחד בחינת מ"י, ומצד השני אם אנו בוחנים דרכיו, כי כל סיבות הטבע בהשגחה נפלאה ממנו יתברך, אנו מורים באצבע אל"ה הם דרכי ה' ועלילותי יתברך שמו".

49b לפי זה מבאר ה"חתם סופר" כי פרעה לא השיג רק אותיות מ"י משם אלקים, שהיא הנהגת הטבע שהכופר יכול ח"ו לשאול "מי" בלשון נסתר לא ידענו מי הוא, ולכן באמת אמר: "מי ה' אשר אשמע בקולו", אבל לא הכיר את הנהגת הנסית שלמעלה מן הטבע שהיא בבחינת "אלה", על שם שכולם מודים ואומרים: "אלה" הם דרכי ה'. ועל זה אמר הקב"ה שיבא את המכות על פרעה: "למען שתי אותיותי אלה בקרבך", כדי שיכיר גם בנהגה נסית שהיא בבחינת "אלה" עכ"ה"ק.

מעתה לפי דבריו הקדושים מבואר היטב הפגם של אדם הראשון באותיות מ"י משם אלקים, כי כל הזמן שהשכינה הקדושה היתה

למטה בארץ, היה אפשר להכיר ביתר קלות את אור ה' גם בתוך הנהגת הטבע, ולכן כאשר שאלו על הנהגת הטבע "מי" מנהיג את העולם, היתה התשובה ברורה כשמש שיד ה' עשתה זאת, אולם אחרי שחטא אדם הראשון וגירש את השכינה מן הארץ, גרם פגם באותיות מ"י משם אלקים, כי ההסתר פנים בתוך הנהגת הטבע נעשה יותר גדול, עד כדי כך שפרעה הרשע העיז לשאול: "מי ה' אשר אשמע בקולו".

והנה בענין הפגם באותיות הוי"ה מציאתי חידוש בסידור "קול יעקב" להמקובל האלקי רבי יעקב קאפיל זצ"ל, (סוף ביאור "סוד עקידה" שלפני פירוש התפלה) ביאור הפסוק בפרשת העקידה (בראשית כב יד): "אשר יאמר הוי"ה בחר ה' יראה". וזה לשון קדשו: "סוד הוי"ה הוא בזמן שאין מיתוק יש פגם באותיות ו"ה של הוי"ה, ובאותיות מ"י של אל"ה, ועתה נתקנו ונשלמו אותיות הוי"ה, כמו שביארנו זה באריכות בחיבורי שערי גן עדן".

50 וביארנו הענין בזה על פי הידוע, כי האבות הקדושים תיקנו את חטא אדם הראשון, על כן בראש השנה ביום שמרד אדם הראשון בה' לגרש את שכינתו מן הארץ, באותו יום עקד אברהם את יצחק בנו יחידו שנולד לו למאה שנה להקריבו לה' במסירות נפש, לכן זכה אברהם להיות הראשון שהתחיל להוריד את השכינה מרקיע השביעי לרקיע השני, וכך נמשך הדבר מדור לדור עד משה רבינו שהוריד את השכינה לארץ.

יומתק להבין בזה מה שבחר הקב"ה לבנות את בית המקדש על הר המוריה במקום שעקד אברהם את יצחק בנו על גבי המזבח, כי בכך עשה אברהם אבינו הכנה לבית המקדש שהשרה הקב"ה שם את שכינתו ככתוב (שמות כה ח): "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". הנה כי כן מבואר היטב בטעם שנתקנו אותיות הוי"ה בעקידת יצחק, מכיון שעל ידי העקידה נתגלגל הדבר שירדה השכינה בסופו של דבר בארץ.

וזהו שאמר אברהם אבינו: "אשר יאמר היום בחר ה' יראה", כלומר הטעם שנתקנו אותיות הוי"ה, כי הקב"ה נראה לכל ישראל בחר הזה כשנבנה עליו בית המקדש. ויש לומר